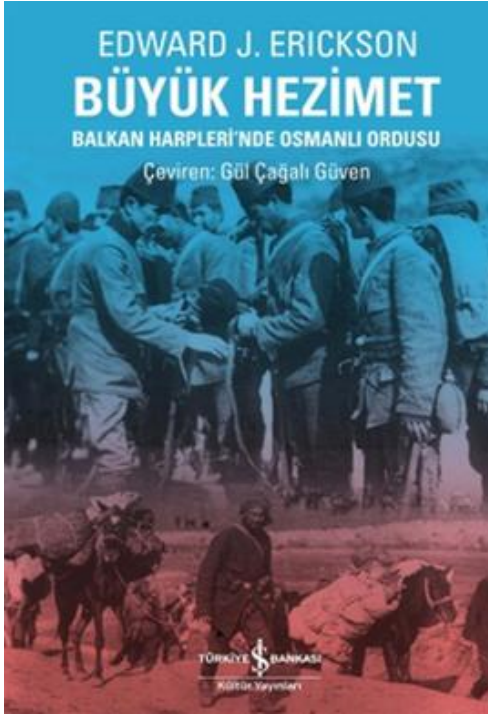

Edward J. Erickson, *Büyük Hezimet; Balkan Harpleri'nde Osmanlı Ordusu*, Çeviren: Gül Çağalı Güven, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 520 s., ISBN: 978-605-360-984-1

Ergün HASANOĞLU*

Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasında fütuhata başlaması 1354 yılında Süleyman Paşa'nın Rumeli'ye geçmesi ile olmuştur. Sırası ile Sırp Sındığı (1364), Çirmen (1371), Birinci Kosova (1389), Niğbolu (1396), İkinci Kosova (1448) Savaşları ile Osmanlı Devleti Balkanlardaki hâkimiyetini pekiştirecek, 1683 İkinci Viyana Bozgununa kadar Balkanların tek hâkimi konumunda bulunacaktı.

İkinci Viyana Kuşatmasının başarısızlık ile sonuçlanması Türk tarihi açısından dönüm noktalarından birisidir. 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması Osmanlıların Balkanlarda da toprak

kayıplarına sebep olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu bu antlaşmadan sonra Balkanlarda kaybettiği toprakları geri alma mücadelesi içerisine girecek, sonraki dönemde Avusturya ve Rusya ile yapılacak savaşlarda daha da fazla Balkan toprağı kaybedecekti.

1789 yılında Fransa'da meydana gelen ihtilâl, getirmiş olduğu fikir akımları ile birlikte Balkan ulusları arasında da hareketlenmeleri beraberinde getirecekti. Yunanlıların, Sırpların, Bulgarların da kendi ulus

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Disiplinlerarası Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Edirne, E-mektup: ergunhasanoglu39@gmail.com.

dillerinde çalışmalar yapmaları ve Rusya desteklemesiyle beraber Balkanlarda Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmalar meydana getirmişti. 1804 Sırp ayaklanmasıyla başlayan milliyetçi ayaklanmaları 1821 yılında Yunan ayaklanması takip edecek ve 1830 yılında Yunanlılar bağımsızlıklarını elde edeceklerdi. 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi sonucunda imzalanan Berlin Antlaşmasıyla beraber Osmanlı'nın içinde bulunan Sırp, Karadağ, Romenler bağımsız, Bulgarlar da özerk bir devlet haline geleceklerdi. İmzalanan bu antlaşma Balkanlardaki milletler üzerinde yeni düzenlemeler getirmekle kalmayacak aynı zamanda gelecekte meydana gelecek Balkan Savaşlarının kıvılcımını da ateşlemiş olacaktı.

8 Ekim 1912 tarihinde Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle başlayan Balkan Savaşları, Osmanlı Devleti'nin asırlarca yönettiği topraklardan çekilmesine sebep olacaktı. Geride kalan Müslüman halk da yaşadıkları bölgelerde azınlık konumuna düşecekti. Ayrıca Balkan Savaşları, kendinden daha zayıf olan Balkan ülkelerinin ordularına yenilen Osmanlı ordusunun gücünü göstermesi açısından da önemlidir. Edward J. Erickson'un *Büyük Hezimet-Balkan Harpleri'nde Osmanlı Ordusu* adlı kitabı Osmanlı ordusunun bu savaştaki durumunu, mevcudunu, savaş planlamalarını, stratejilerini, komuta kademelerini, yapmış olduğu muharebeleri göstermesi açısından kaynak niteliği taşıyan bir eserdir. Orijinal adı *Defeat in Detail: The Ottoman Army in the Balkans 1912-1913* olan kitap, ilk olarak 2003 yılında basılmış, 2013 yılında da Gül Çağalı Güven tarafından Türkçe'ye tercüme edilerek Türkiye İş Bankası yayını olarak Türk okuyucusuna sunulmuştur.

Edward J. Erickson, Amerika Birleşik Devletleri Ordusu'ndan sahra topçu yarbayı olarak emekliye ayrılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Ortadoğu'da çeşitli askerî görevlerde bulunmuştur. 1991'de Körfez Savaşı'nda 3. Zırhlı Tümen'de topçu harekât subayıdır. Sonraki kariyerinde İzmir ve Napoli'de NATO görevlerinde bulunmuş ve Türkiye ve Ortadoğu'da uzmanlaşmıştır. 1995'de Saraybosna'da IFOR'da görev almış ve 1997'de emekli olmuştur.

Erickson, 2003'te Irak'ın işgalinde aktif göreve çağırılarak 4. Piyade Tümen komutanı siyasî danışmanı olmuştur. Sivil hayata dönen Erickson 2005'de İngiltere'de University of Leeds'de doktorasını tamamlamıştır. 2007-2008 yıllarında Bağdat'ta Irak Savunma Bakanlığı Siyaset Bilimi Profesörü olarak çalışmıştır. ABD'de Virginia'daki Deniz Piyadeleri Üniversitesi Komuta ve Kurmay Koleji'nde Savaş Araştırmaları

KİTAP DEĞERLENDİRME

Bölümü'nde askerî tarih profesörüdür. Colgate Üniversitesi ve Saint Lawrence Üniversitesinden birer de yüksek lisans derecesi vardır. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu konusunda saygın bir uzman olan yazarın pek çok kitabı ve makalesi bulunmaktadır. *Gelibolu ve Osmanlı Harekâtı, Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı: Dünya Savaş Tarihi 4* kitaplarından birkaçıdır.

Büyük Hezimet; Balkan Harpleri'nde Osmanlı Ordusu adlı kitabının *Yenilgi ve Askeri Islahat 1877-1910* (ss. 1-46) adını verdiği ilk bölümünde Edward J. Erickson, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki hâkimiyeti hakkında kısa bir tarihî arka plan oluşturmakta, 93 Harbi'nin kaybedilme sebeplerini irdellemektedir. 93 Harbi sonrasında 1910 yılına kadar Osmanlı ordusunda meydana gelen reform faaliyetlerini kronolojik sıralamaya göre anlatan yazar, ordunun Alman askerî sisteminin etkisi altına girişini de geniş çaplı bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Devrim ve Şark Meselesi 1877-1912 (ss. 47-66) başlığını taşıyan ikinci bölümde yazar, Şark meselesinin tarih sahnesinde ortaya çıkması hakkında bilgiler vermekte, bu meselenin ana sebebi olarak gördüğü Makedonya'nın durumu, Makedonya kelimesinin tanımı, sorun haline gelmesi ve Avrupalı devletlerin bu mesele karşısındaki tutumları hakkında ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin iç siyasetinden de söz eden yazar, İttihatçıların yönetimi ele geçirmesi ve faaliyetleri hakkında bilgiler vermiş, Osmanlı Devleti aleyhine meydana getirilen Balkan İttifakını okuyucuya ayrıntılı bir biçimde sunmuştur.

Felaketler Silsilesi 1911-1912 (ss. 67-98) başlıklı üçüncü bölümde, 1911-12 yılında Osmanlı ordusunun durumu, mevcudu, ordunun komuta kademesi, harekât ilkeleri ve doktrinleri, kullandıkları top, tüfek sayıları ve markaları, meydana getirilecek seferberlik ve harekât planlamaları ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne karşı savaşılan olan Bulgar, Yunan, Sırp ve Karadağ ordularının asker sayıları, kullanacakları silahların miktarları belirtilmekte, izleyecekleri savaş planları da açıklanmaktadır. Balkan Savaşı öncesinde meydana gelen Trablusgarp Savaşı'na da değinen yazar, son olarak savaş öncesi Osmanlı ve Balkanlar hakkında genel bir değerlendirme yapmaktadır.

Trakya Harekâtı 1912 (ss. 99-205) adını taşıyan dördüncü bölümde yazar, Balkan Savaşı'nda Bulgar kuvvetlerine karşı savaşacak olan Osmanlı Şark Ordusu'nun savaş planlamalarını, stratejilerini, ordunun eksikliklerini, doğru ve yanlış yapmış olduğu hamleleri ortaya koymaktadır. Osmanlı ordusunun başarısızlık ile sonuçlandığı Kırklareli ve Lüleburgaz-Pınarhisar Muharebelerine değinen Erickson, kazanılan Birinci Çatalca muharebesinin ve ardından imzalanan Edirne ateşkesinin detaylarına inmektedir. Ayrıca Bulgarların Edirne'yi kuşatmasını, Kırcaali müfrezelerinin, Gelibolu yarımadası ve Ege adalarında Osmanlı ordusunun durumunu aktarmaktadır.

Beşinci bölüme *Makedonya Harekâtı 1912* (ss. 207-265) adını veren yazar, bu kısımda dört farklı cephede dört farklı Balkan ülkesine karşı savaşacak olan Osmanlı Garp Ordusu'nun durumunu, seferberlik ilanı ve çektiği sıkıntıları, mücadele vereceği bölgeleri, mevcudunu, harekât planlamalarını gün yüzüne çıkarmaktadır. Ayrıca Vardar Ordusu'nun yapmış olduğu Kumanova, Pirlepe, Kırçova, Soroviç, Manastır, Behlişte, Görice, Yenipazar, Kosova muharebeleri ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Yunan ve Karadağ Harekâtı 1912 (ss. 267-305) başlıklı altıncı bölümde, Yunan ve Karadağ cephelerinde meydana gelen Kırkgeçit, Lazarat, Yenice, Kumçiadis, Gribova, Beşpınar, Epir ve Arnavutluk muharebeleri betimlenmiş, Selanik'in ve Preveze'nin Yunanlılar tarafından ele geçirilmesi, Epir'in istila edilmesi anlatılmıştır.

Ateşkes ve Askeri Siyaset (ss. 307-316) adını verdiği yedinci bölümde Erickson, 3 Aralık 1912'de yapılan mütareke ve ortaya koyduğu etkileri kendi üslubuna göre yorumlamış, Osmanlı siyasetinde bir yıl gibi kısa bir süre içinde meydana gelen hükümet değişikliklerine ve Bab-ı Âli Baskını'na değinmiştir.

Trakya Harekâtı 1913 (ss. 317-368) isimli sekizinci bölümde, komutan kademelerindeki değişiklikler ve 1913 yılındaki Trakya Harekâtının stratejik planı, Bulgarlarla yapılan Bolayır ve İkinci Çatalca Muharebeleriyle, Şarköy'e yapılacak çıkarma ayrıntılarıyla birlikte sunulmaktadır. Ayrıca Osmanlı ve Balkanlar için önemli şehir konumunda bulunan Edirne'nin Şükrü Paşa tarafından Bulgarlara teslimi de bu bölümde anlatılmaktadır.

Batı Cephesi: Yunanistan ve Arnavutluk 1913 (ss. 369-398) adını taşıyan dokuzuncu bölümde, Müstakil Yanya Kolordusunun mevcudu ve harekât emri, Yunanlılar ile yapılan Birinci ve İkinci Yanya Muharebelerinin ardından Yanya şehrinin düşmesi yer almaktadır. Bunlara ek olarak Sırp ve Karadağlıların İşkodra şehrini ele geçirmeleri, Bardanyolt Muharebesi, Birinci ve İkinci Traboş Muharebeleri ve Vardar Ordusu'nun Arnavutluk'a yapmış olduğu harekât anlatılmaktadır.

Son Harekât (ss. 399-416) adını verdiği onuncu bölümde Erickson, 30 Mayıs 1913 yılında imzalanan Londra Antlaşması ve Osmanlı'ya olan etkilerine değinmiştir. İkinci Balkan Harbi'nden kısa şekilde bahseden yazar, Bulgarların elinde bulunan Edirne şehrinin Osmanlı kuvvetleri tarafından tekrar geri alınmasını betimlemiştir. Yunanistan ve Bulgaristan ile yapılan antlaşmalara yer veren yazar, savaş sonucunda ortaya çıkan zayıfları belirtmiştir.

Büyük Hezimet: Sonuç (ss. 417-435) adını verdiği on birinci ve son bölümde yazar, Osmanlı ordusunun Balkan Harbi'nden kitabının da adını taşıyan hezimete uğrayarak çıkmasının sebeplerini irdelemekte, Balkan devletlerinin bu yenilgideki etkilerine, Osmanlı ordusunun olumlu ve olumsuz yönlerine göz atmaktadır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları'ndan aldığı dersleri kendine göre yorumlayan Erickson, sonuç kısmı ile de genel bir değerlendirme yapmaktadır.

Ekler (ss. 437-478) kısmını yazar, Ek A, Ek B ve Ek C olmak üzere üç bölüme ayırmıştır. Ek A kısmında *Osmanlı Havacılığı: Tayyarenin Askeriyede Kullanılmaya Başlanması* adlı Bülent Yılmaz'ın bir yazısı bulunmaktadır. Ek B kısmında *Osmanlı Nizamiye Ordusu Muharebe Nizamı 1911* başlıklı yazı bulunmaktadır. Ek C kısmında ise *İsim Yerleri Listesi* yer almaktadır.

Notlar (ss. 479-500) kısmında, her bir bölümün yazılmasında yararlanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Seçilmiş Kaynakça'da (ss. 501-507) kullanılan arşiv kaynaklarına, resmî belgeler ve tarihlere, Osmanlı ve Alman talim kılavuzlarına, hatırat ve kitaplara, makale ve yayınlanmamış doktora tezinin ismine yer verilmektedir.

Kitabın sonunda *Dizin* bulunmaktadır.

Türk ve yabancı literatürdeki yapmış olduğu taramalar ile objektif bir eser ortaya koyan yazar, Kumanova Muharebesi, 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi gibi konuların dünya literatüründeki kaynak eksikliğinden de bahsetmeden geçmemiştir. Edward J. Erickson'un bu kitabı, Osmanlı askerî tarihi ile ilgilenenler için de önemli bir eser konumundadır.